

Motion till riksdagen 2011/12:K337

av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (FP)

Utjämningsmandat i kommunala val

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra 4 kap. 14 § vallagen (2005:837) så att uppdelning av kommuner i valkretsar också kräver utjämningsmandat.

Motivering

Enligt vallagen (2005:837) skall riksdagen och landsting eller regioner delas i valkretsar och ha utjämningsmandat. Andelen utjämningsmandat i riksdagen är 12,5 procent och enligt vallagen 4 kap. 12 § i landsting/regionen minst 10 procent.

2005 års vallag stadgar:

12 § Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar endast om det finns synnerliga skäl för det.

Antalet röstberättigade skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.

En valkrets skall utformas så att den får minst 15 kommunfullmäktige.

Den skall ha en sammanhängande gränslinje, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.

13 § Indelningen i valkretsar skall beslutas av kommunfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla för första gången. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att be-

Fel! Okänt namn på

slut om indelning i valkretsar får meddelas senare än som sägs i första stycket.

Fel! Okänt namn på

14 § Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat.

Om en kommun är indelad i flera valkretsar, skall länsstyrelsen senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandat i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen.

Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än som sägs i andra stycket.

15 § Om antalet mandat som en valkrets får enligt 14 § blir mindre än 15, skall antalet ändå bestämmas till 15. Antalet mandat i övriga kretsar skall då jämkas i motsvarande utsträckning. I ett sådant fall skall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

Den avgörande formuleringen återfinns i 14 §: "Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat."

Därmed skiljer sig principen om så nära proportionalitet mellan partier som klarat spärigränsen – i riksdagen 4 procent, i landsting eller regioner 3 procent (av avgivna röster) – mellan å ena sidan riksdagsval och landstings- eller regionval och å andra sidan kommunalval.

Beroende på hur rösterna faller i valkretsarna kan partier med få röster men i en valkrets bli välrepresenterade medan partier med fler röster men fördelade på två eller fler valkretsar kan bli helt utan mandat eller färre än partier med färre röster.

Lösningen på denna orättvisa har i riksdags- och kommun- eller regionval lösts genom införande av utjämningsmandat. Det bör göras också i kommunalval så att varje röst väger lika tungt.

Genom utjämningsmandat – någon spärr behövs inte – förebyggs också möjligheten att manipulera valresultatet genom olika indelningar i valkretsar. Det handlar ytterst om respekten för den enskilde väljaren.

Stockholm den 5 oktober 2011

Jan Ertsborn (FP)

Gunnar Andrén (FP)